

mgr Iwona Gumienna-Mastej

Referat opracowany na potrzeby doskonalenia nauczycieli w ramach WDN w Gminnym Przedszkolu w Zawadce Osieckiej.

INDYWIDUALIZACJA PRACY Z DZIECKIEM W PRZEDSZKLU.

Indywidualizacja to uwzględnienie w systemie dydaktyczno-wychowawczym różnic indywidualnych między uczniami i stosowanie takich zabiegów pedagogicznych, które (przy uwzględnieniu owych różnic) sprzyjają maksymalnemu rozwojowi osobowości uczących się.(Lewowicki, 1997).

Każde dziecko jest inne, różniące się potrzebami i możliwościami rozwojowymi od rówieśników. Zatem celem wychowania przedszkolnego jest udzielanie pomocy dziecku, jest ono, bowiem nierozzerwalną częścią społeczności przedszkolnej i już od pierwszych dni pobytu w przedszkolu można rozwijać swój charakter, spojrzenie na świat i otaczającą go rzeczywistość. Każde dziecko wymaga od nauczyciela podmiotowego, zindywidualizowanego podejścia, dlatego ważne jest planowanie zajęć, aby były interesujące i jednocześnie pozwoliły każdemu wychowankowi robić „kroki do przodu”.

Dzieci w wieku przedszkolnym posiadają zróżnicowane możliwości rozwojowe: różne tempo pracy, różna zdolność skupienia uwagi, różne cechy pamięci, oraz aktywność własną, która decyduje o przebiegu procesu kształtowania sprawności, umiejętności i przyswajania wiadomości. Każde dziecko ma inny zasób doświadczeń, wiadomości i przeżyć, dlatego indywidualizacja pracy z dzieckiem polega na: różnicowaniu stawianych zadań i wymagań, dostosowaniu się do tempa jego rozwoju i aktualnych osiągnięć.

Celem pracy indywidualizowanej jest:

- Pomoc dzieciom z specjalnymi potrzebami.
- Wyjście naprzeciw tym dzieciom, których możliwości są większe.

Różnicowanie wymagań w zależności od możliwości rozwojowych dziecka odbywa się podczas zajęć i zabaw organizowanych w kilkuosobowych zespołach bądź indywidualnej pracy z poszczególnymi dziećmi.

Praca indywidualna odbywa się poprzez: utrwalanie i doskonalenie nabytych umiejętności, wyrównywanie braków, kształtowaniu niektórych umiejętności oraz likwidowaniu opóźnień w procesie przyswajania umiejętności.

Zaburzenia rozwoju ruchowego to: niezręczność manualna, niezręczność ruchowa całego ciała, zaburzenia lateralizacji. Celem poprawienia zręczności manualnej stosuje się następujące techniki: lepienie, malowanie, wycinanie, rysowanie, manipulowanie (układanie), wydzieranie, stemplowanie, itp. Ćwiczenia te rozwijają płynność, elastyczność, precyzję ruchów ręki, koordynację wzrokowo - ruchową, kształcą spostrzegawczość i wyrabiają wytrwałość.

Celem wyrównania niezręczności ruchowej całego ciała jak również zaburzenia lateralizacji stosuje się ćwiczenia na ławeczce, wybijanie rytmu na bębenku, malowanie palcami, zabawy rzutne, skoczne, itp.

Fragmentaryczne zaburzenia funkcji poznawczych to: zaburzenia percepcji wzrokowej, zaburzenia percepcji słuchowej, zaburzenia rozwoju mowy i myślenia.

W celu poprawienia analizy i syntezy wzrokowej stosuje się ćwiczenia usprawniające funkcje wzrokowe: składanie obrazka z części, identyfikacja obrazków, wyodrębnienie różnic między obrazkami, odtwarzanie trójwymiarowych układów przestrzennych na podstawie modelu, odtwarzanie dwuwymiarowych układów przestrzennych na podstawie modelu, odtwarzanie w pamięci uprzednio zaobserwowanych elementów oraz stosunków przestrzennych, które między nimi zachodziły, ćwiczenia przy zastosowaniu układanek z kwadracików, figur, pocztówek, stempli, ćwiczenia kontroli wzrokowej (wodzenie oczami), łamigłówki, układanie figur z patyczków, itp.

W celu poprawienia analizy i syntezy słuchowej stosuje się ćwiczenia rozwijające wrażliwość słuchową dotyczącą: rozpoznawania dźwięków i szmerów, odtwarzania struktur dźwiękowych na podstawie układów przestrzennych, różnicowania dźwięków mowy ludzkiej poprzez: podział zdania na wyrazy, wyrazu na sylaby i na głoski, układanie rytmów, wyklaskiwanie sylab w wyrazach, wystukiwanie głosek w wyrazach, wymawianie wyrazów z przeciąganiem głosek, śpiewanie wyrazów, itp.

Przykładem indywidualizacji może być wspólna gra na instrumentach, gdzie każde dziecko wydaje dźwięki z innego instrumentu, układanie obrazka z części, gdzie nauczyciel różnicuje ilość elementów do złożenia.

Sprawdzoną formą indywidualizacji w procesie nauczania jest łączenie dzieci w zespoły. Należy organizować zespoły złożone z dzieci o podobnym poziomie umysłowym i z podobnymi potrzebami edukacyjnymi. Można również łączyć dzieci w grupy mieszane, dzieci wykonują wtedy różne zadania i współpracują ze sobą. Ważne jest, aby działania wszystkich zespołów prowadziły do osiągnięcia wspólnego celu a efekt pracy każdego dziecka był ważny i doceniony.

Aby prawidłowo zorganizować pracę indywidualną należy: systematycznie realizować zadania wspierające, stosować wyłącznie ćwiczenia o charakterze zabawowym, planować wszechstronną aktywność dziecka, stosować częste zmiany form aktywności. Dbać o atrakcyjność zadań, im więcej pozytywnych emocji, tym lepsze efekty. Przygotować pomoce- różnorodne, atrakcyjne, kreatywne. Elastycznie planować czas zajęć. Należy pamiętać o: docenianiu wysiłków dziecka, zauważaniu każdej próby rozwiązywania zadania, nawet , jeśli nie kończy się ono sukcesem, np. poprzez słowa „ widzę , że bardzo się starasz” ; zachęcaniu do podejmowania kolejnych prób : spróbuj jeszcze raz” ; motywowaniu do ponawiania prób „ wierzę , że ci się uda” ; chwaleniu – należy doceniać to, co dziecko już umie i co mu się udało osiągnąć ; kończeniu ćwiczeń łatwym zdaniem, zapewniającym sukces, dobre samopoczucie i motywację do następnych działań ; nagradzaniu dziecka po zajęciach.

Termin METODA pochodzi z greckiego słowa methodos, co znaczy droga, sposób badania, systematycznie stosowany sposób postępowania prowadzący do założonego wyniku. Metody prowadzenia zajęć odnoszą się do sposobów pracy nauczyciela z dziećmi i służą realizacji wyznaczonych przez niego celów zajęć. Są one odmienne od metod szkolnych. W praktyce przedszkolnej stosuje się metody czynne, które służą prowokowaniu do działania, rozbudzaniu zaciekawienia i zainteresowania dziecka, uruchamianiu spontanicznej i swobodnej aktywności własnej. Łączą się one z metodami słownymi i percepcyjnymi. Kwiatkowska M. wyróżnia metody oparte na: działaniu, obserwacji, słowie. Do metod czynnych zalicza:

- Metodę samodzielnych doświadczeń opartą na inicjatywie własnej dziecka (w czasie zabaw, zajęć artystycznych, na temat dowolny w kontaktach z przyrodą, itp.)
- Metodę zadań stawianych dziecku przez nauczyciela, które dziecko rozwiązuje samodzielnie według własnego pomysłu
- Metodę ćwiczeń polegających na powtarzaniu przez dziecko odpowiednich czynności: np.: sprawności ruchowych, uczenia się prawidłowej wymowy, itp.

- Metodę odtwarzania, na przykład podczas nauki wiersza, piosenki, tańca itp.

Metody słowne:

- Metody przekazywania wiadomości metoda społecznego porozumiewania się z dzieckiem w drodze umowy, wyrażania aprobaty dla jego postępowania, pochwały, tłumaczenia, przekonywania, polecenia, nakaz, zakaz, upomnienie, nagana.
- Metody żywego słowa oddziałujące na dziecko przez środki artystyczne, pomagające rozwijać wrażliwość, uczuciowość i estetyczność.

Metody poglądowe oparte są na bezpośrednim spostrzeganiu :

- Metoda obserwacji i pokazu przedmiotów, zjawisk czynności
- Metoda przykładu osobistego, poprzez widowisko teatralne, ilustracje
- Metoda uprzystępniania sztuki.

Wyżej wymienione metody świetnie sprawdzają się podczas realizacji podstawy programowej . Pozwalają one na połączenie aktywności dziecka z działaniem i przeżywaniem, co umożliwia zrozumienie i utrwalenie wiedzy i umiejętności. W przedszkolu wykorzystujemy również inne propozycje metodyczne, takie, jak:

- Metoda nauki matematyki prof. E. Gruszczyk- Kolczyńskiej, która pozwala dziecku działać, doświadczać, rozwiązywać problemy, wyciągać wnioski, przewidywać, cieszyć się z każdego działania. Uczy logicznego myślenia.
- Metoda I. Majchrzak ,G. Domana ukierunkowana na pełne przygotowanie do nauki czytania i ułatwia opanowanie samej techniki czytania.
- Metoda Dobrego Startu M. Bogdanowicz . Celem tej metody jest jednoczesne usprawnianie czynności analizatorów: wzrokowego, słuchowego i kinestetyczno-ruchowego, kształcenie lateralizacji, orientacji w schemacie własnego ciała i przestrzeni.
- Metoda pedagogiki zabawy według Polskiego Stowarzyszenia Pedagogów i Animatorów KLANZA, oparta na wielokierunkowej aktywności dziecięcej. Łączy ona ruch, muzykę, działania plastyczne, poznawcze. Do ciekawych zabaw należą te z chustą animacyjną. Doskonale wpływają na integrację grupy, wyzwalają pozytywne emocje.
- Metoda dramy rozwija osobowość dziecka. Jej podstawą jest fikcja wyobrażeniowa, bycie w roli.

Stosując te metody aktywizujące możemy w sposób bezstresowy, ciekawy diagnozować rozwój dziecka, jego osiągnięcia i kompetencje.

Praca wychowawczo-dydaktyczna charakteryzuje się uwzględnieniem całości sytuacji związanych z trybem życia dzieci uwzględnia ich potrzeby, dlatego stosuje się różne formy pracy z dziećmi.

FORMA to zespół czynności nauczyciela i czynności dzieci powiązanych ze sobą wzajemnie, określone w czasie i przestrzeni. Podstawowymi formami organizacyjnymi pracy jest działalność:

- Indywidualna
- Zespołowa
- Zbiorowa (zajęcia z całą grupą)

Do podstawowych form organizacyjnych pracy należą zabawy i prace dowolne dzieci, czynności samoobsługowe i prace użyteczne, zajęcia zaplanowane przez nauczycielkę oraz okolicznościowe kontakty nawiązywane w różnych sytuacjach, uroczystości, spacer, wycieczki.

Podstawową formą aktywności jest zabawa, która łączy uczenie się, pracę i działalność praktyczną. K. Lubomirska wyróżnia następujące rodzaje zabaw: spostrzegawcze, manipulacyjne, iluzyjne, konstrukcyjne oraz majsterka, gry i zabawy umysłowe, gry i zabawy zespołowe i towarzyskie. Do zabaw zalicza także rysowanie, malowanie, lepienie, wycinanie.

W toku własnej spontanicznej aktywności dziecko uczy się najefektywniej, zgodnie z zasadą neurodydaktyki mówiącą „ Emocje są markerami pamięci”.

Zasady wspomaganie indywidualnego rozwoju dziecka

- ZASADA NIEKIEROWANIA – nauczyciel powstrzymuje się od krytycznych uwag
- ZASADA NIEPRZYSPIESZANIA – nauczyciel pozwala dziecku stopniowo pokonywać trudności przy współudziale rówieśników
- ZASADA ŻYCZLIWOŚCI I OTWARTOŚCI – nauczyciel umożliwia budowanie przyjaznych relacji między dziećmi
- ZASADA USPRAWIEDLIWIANIA I SZACUNKU – nauczyciel wykazuje akceptację i zrozumienie dla poczynań dziecka
- ZASADA REFLEKSJI NAD SFERĄ UCZUĆ – nauczyciel prowadzi dialog z dzieckiem, pozwalający na stopniowe uświadamianie jego własnych uczuć i emocji.

LITERATURA

- K. Lubomirska, Przedszkole rzeczywistość i szansa, Warszawa, 1997, Wydawnictwo Żak.
- A. Łada-Grodzicka, ABC Program wychowania przedszkolnego XXI wieku, Warszawa 2000, WSiP
- K. Kwiatkowska (red), Pedagogika przedszkolna, Warszawa 1987, WSiP
- „Bliżej przedszkola” artykuł A. Dorozińskiej
- Biuletyn: „Nauczanie dwupoziomowe z przedszkolakami”